

**Soovitused uimastiennetuseks ja uimastitega seotud juhtumite lahendamiseks koolis:
lühikokkuvõte**

Saateks

Tõhusa ennetustöö eelduseks on arusaam, et noorte käitumist ei mõjuta ainult nende isiklikud hoiakud ja eakaaslaste surve, vaid neid ümbritsev psühhosotsiaalne keskkond kodus, koolis ja vaba aja veetmisel. Eesti noorte terviseprobleemidest on ühed tõsisemad ja kahjutoovamad uimastitega seotud probleemid. Noored on uimastite poolt eriti haavatavad, kuna nad on nii kehaliselt, vaimselt kui ka sotsiaalselt tundlikus arenemisperioodis. Uimastiennetuses on oluline roll meil kõigil – nii perel, koolil ja eakaaslastel kui ka kogukonnal ja ühiskonnal.

Lühikokkuvõtte tutvustab koolipõhise uimastiennetuse ja uimastitega seotud juhtumite lahendamise juhendmaterjali, tuues sellest välja olulisemad mõtted eelkõige kooli juhtkonna jaoks. Materjal jaguneb kolmeks alateemaks: võimalusi uimastiennetuseks koolis, uimastiennetuse korraldamine koolis ning uimastitega seotud olukorrad ja nende lahendamine. Viimane peatükk aitab läbi praktiliste küsimuste mõelda konkreetsemalt koolipõhiste uimastiennetustegevustega seotud punktide peale. Rakendamiseks on sobivam täisversioon juhendmaterjalist (vt www.terviseinfo.ee/uimastiennetus-koolidele), kus on olemas ka kooli uimastiennetustegevuste planeerimist ja elluviimist abistavad lisad (näiteks uimastitega seotud hetkeolukorra hindamisjuhend, kooliga seotud inimeste kaasamine uimastiennetussoovituste välja töötamisse, koostööpartnerite nimekiri, tegevuskava kooli töötajale uimastitega seotud olukorras käitumiseks jne).

Juhend sobib kasutamiseks põhikoolis ja gümnaasiumis, kõrg- ja kutsekoolis, erikoolis ning huvikoolis.

Lühikokkuvõtte on suunatud nii kooli juhtkondadele kui ka teistele kooli töötajatele ja kooliga seotud inimestele uimastiennetuse ja uimastitega seotud juhtumite lahendamise soovitusetega esmaseks tutvumiseks. Sellest võib abi olla ka kooliga koostööd tegevatel organisatsioonidel, noorteorganisatsioonidel, noortekeskustel, vanematel/hooldajatel, noorsoopolitseil.

Juhendmaterjali koostajad on Karin Streimann ja Tiia Pertel Tervise Arengu Instituudist. Materjali koostamisse on panustanud Tervise Arengu Instituudi, Sotsiaalministeeriumi, Politsei- ja Piirivalveameti, Õiguskantsleri kantselei, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Tartu Ülikooli, Siseministeeriumi, Inimeseõpetuse Ühingu, Eesti Noorsootöö Keskuse, Eesti Noorteühenduste Liidu, Eesti Lastevanemate Liidu, Eesti Õpilasesinduste Liidu, SA Tallinna Koolitervishoiu, Ristiku põhikooli, Kiltsi põhikooli ning Oskar Lutsu Palamuse Gümnaasiumi töötajad.

1. VÕIMALUSI UIMASTIENNETUSE ELLUVIIMISEKS KOOLIS

1.1. Toetava ja turvalise õhkkonna loomine koolis

Haridusasutuse psühhosotsiaalne keskkond mõjutab oluliselt uimastiennetuse tõhusust koolis. Õpilaste omavahelist suhtlemist ja teatud käitumisviise klassi- või kooliseselt julgustatakse, ignoreeritakse või laidetakse. Õpilaste omavahelised suhted moodustavad osa koolikeskkonnast ja kujundavad kogu koolis valitsevaid hoiakuid ning väärtusi. Koolikeskkond mõjutab otseselt õpilaste emotsionaalset heaolu ja tervist, samuti õpilaste akadeemilist sooritusvõimet.

Kui õpilane tunneb kuuluvustunnet (nii kooli kui ka kodu suhtes), on tal tunduvalt väiksem risk uimasteid tarvitada.

Kooli kuuluvustunnet tõstab:

- hoolivate ja toetavate õpetajate ja teiste haridustöötajate olemasolu;
- võimalus sisukaks osalemiseks koolielus (nt õpilased on aktiivselt kaasatud koolis valitsevate reeglite välja töötamise, õhkkonna kujundamise ja teistesse kooliga seotud tegevustesse);
- tunnustamine kooliellu panustamise eest;
- kooli turvalisus;
- lähedaste ja positiivsete suhete loomise võimalus.

Ühised kokkulepped, paika pandud tunnustamisviisid, mõjutus- ja tugimeetmed ning õpilaste kuuluvustunne ja tajumine, et kooli töötajad hoolivad neist, vähendab õpilaste korrarikumisi koolis.

1.2. Uimastitega seotud kokkulepete sõlmimine

Uimastitega seotud kokkulepete sõlmimine seab piirid lubatud ja keelatud tegevustele ning kirjeldab protseduuri reegleid nende ületamisel. Selgete reeglite määratlemine on abiks kooli töötajatele, õpilastele, lastevanematele ning juhtkonnale.

Koolis tuleb kokku leppida:

- millised on uimastitega seotud reeglid ja normid koolis;
- kellele, kus ning millal reeglid kehtivad;
- millised olukorrad kuuluvad koolis uimastitega seotud olukordade loetellu;
- kuidas lahendatakse uimastitega seotud olukordi.

Kõik kooli töötajad peavad reeglite rikkumisele reageerima. Õpilaste ja koolitöötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavate olukordade reageerimise, juhtumitest teavitamise ning nende juhtumite lahendamise kord sätestatakse kooli kodukorras. Mida täpsemalt ja selgemalt on kooli kodukorras määratletud reeglid, seda suurem on osapoolte teadlikkus ootustest ja oskus olukordi lahendada. Olukorra lahendamisel on soovitatav kasutada nii tugimeetmeid kui ka mõjutusmeetmeid.

1.3. Lastevanemate ja hooldajate kaasamine

Lapsevanemal on väga oluline roll noore uimastitarvitamise ennetamisel. Vanemate tauniv hoiak uimastite tarvitamise suhtes, avameelsed arutelud, ühiselt kokkulepitud piirid ja nende järgimine on uimastite tarvitamise tõenäosust vähendav ehk kaitsetegur. Vanemate hoiakud kujundavad ka kogukondlikke norme ja üldist suhtumist noortepoolsesse uimastite tarvitamisse.

Kool saab koostöös vanemate ja kogukonnaga edastada järjepidevalt õpilastele olulisi tervisealaseid sõnumeid ning suurendada õpilaste ja vanemate tervisealast teadlikkust. Ühiselt planeeritud ja rakendatud uimastiennetustegevused on tunduvalt tõhusamad ning motiveerivad ka vanemaid.

Vanemad võivad peljata kodus uimastite teema käsitlemist, kuid just nemad on enamasti kõige usaldusväärsemaks ning noorte poolt eelistatud allikaks tervise teemadel info saamiseks. Koostöö kooli ja kodu vahel suurendab vanemate oskusi ja teadmisi ning julgustab neid kodus keskkonnas uimastitest rääkima. Lisaks annab ühistöö mõlemale poolele

Uimastite tarvitamist aitab ennetada:

- usalduslik suhe lapse ja vanema vahel;
- avatud arutelu uimastite teemal koolis ja kodus;
- selgelt taunivad hoiakud ja väärtushinnangud uimastite tarvitamise suhtes;
- üksteise jaoks olemasolemine perekonnas ning ühistegevusteks aja leidmine;
- aktiivne osavõtt lapse elust (kuulamine, tegevustega kursis olemine, sõprade tundmine, murede ja probleemide jagamine);
- peresiseste kokkulepete seadmine ja jälgimine;
- eale sobiva vastutuse määramine;
- peamiste esmaabivõtete õpetamine;
- uimastite mittetarvitamine (või vastutustundlik tarvitamine) kodus keskkonnas – lapsele eeskujuks olemine.

kindlustunde, et uimastiennetus pole pelgalt ühe poole vastutusvaldkond.

Lastevanemad saavad luua ning hoida suhteid teiste vanematega, et leppida kokku, millised on ühised reeglid seoses uimastitega, ning olla kursis oma lapsega seonduvaga.

Vanemate ja kogukonna kaasamiseks võivad koolid:

- töötada välja infomaterjale, mis vastavad vanemate enim esitatud küsimustele;
- jagada lühikokkuvõtteid viimastest uuringutest noortepoolse uimastite tarvitamise kohta;
- viia läbi arutelusid, mille raames julgustatakse vanemaid väljendama oma hoiakuid noortepoolse uimastite tarvitamise suhtes;
- jagada infot uimastite tarvitamise põhjuste kohta;
- jagada materjale, mis kirjeldavad lastevanemate mõju noortepoolsele uimasti tarvitamisele.

1.4. Partnerlussuhete loomine ja hoidmine kohalike asutustega

Järjepidev ja süsteemne partnerite kaasamine loob paremad eeldused uimastitega seotud olukordade ennetamiseks ja lahendamiseks. Kogukond saab aktiivselt osaleda probleemide ja vajaduste kindlaks tegemises, lahenduste väljatöötamises ning sekkumiste läbiviimises ja hindamises.

Üldine ennetustöö. Koos kohalike noortekeskuste ja noorteorganisatsioonide, huvikeskuste, rahvamajade, kiriku- ja muude seltside, kodanikeühenduste, kohalike omavalitsuste, korraldusorganite, spordiklubide, lastevanemate, hooldajate ja teistega saab kool ellu viia universaalset laiaulatuslikku ennetust, pakkuda võimalusi uimastivabaks vaba aja veetmiseks ja huvitegevuseks ning arendada laste ja noorte emotsionaalseid ja sotsiaalseid oskusi. Kool saab osa võtta kohalikest ja üleriigiliselt korraldatavatest uimastiennetuslikest projektidest ning toetada õpilaste õppetöövälisest huvitegevusest osavõttu koolis ja kogukonnas. Kogukonna roll uimastiennetuses peaks olema osalev, mitte vaid teenuseid planeeriv ja pakkuv.

Varajane märkamine ja sekkumine. Koolil on tähtis roll lapse probleemide varajasel märkamisel ning koostöös kohalike spetsialistidega neile lahenduste leidmisel. Lapsega lähedaselt kokkupuutuvad inimesed peavad oskama lapse abivajaduse märke ära tunda, lapsi oma pädevuse piires toetada ning julgeda neist vastavatele spetsialistidele teada anda. Varase märkamise tulemusena on võimalik osutada vajalikku abi ja toetust lapsele ja tema perele ning ennetada probleemide kuhjumist ja lapse abivajaduse kasvu. Omavaheline koostöö loob kogukonna, kus üksteist abistatakse ja usaldatakse.

Kooli võimalused kogukonna kaasamiseks:

- ühiselt noortele uimastivabade tegevuste korraldamine (sh õppetöövälise huvitegevuse koolis ja kogukonnas);
- ühiselt kooli uimastiennetusala tegevuste planeerimine;
- kooli ajalehe, kooli kodulehe ja infomaterjalide levitamine;
- avatud uste päevade elluviimine;
- õpilastele antud kodutööd ja tegevused (nt tervisedenduse spetsialisti töövari, õpilasfirmade tegevus sotsiaalvaldkonnas jne);
- infotundide ja ühiste arutelude korraldamine, kus tutvustatakse noortepoolse uimastite tarvitamise alaseid uuringuid, võimalusi kaitsetegurite suurendamiseks nii kodus, koolis kui ka kogukonnas ning võimalusi, kuidas kohalikke uimastialaseid probleeme lahendada ning uimastitarvitamist ennetada;
- kooliga seotud inimeste (õpilased, koolitöötajad, vanemad ja hooldajad jne) kaasamine kohalikesse ning riiklikesse terviseetemalistesse üritustesse (nt vaimse tervise päev jne);
- toetuse otsimine uimastiennetuslike programmide elluviimiseks koolis.

2. UIMASTIENNETUSE PLANEERIMINE JA ELLUVIIMINE

Uimastiennetustöö koolis on järjepidev protsess, mis toimub vastavalt õpilaste vajadustele, hetkeolukorrale ning töötajate arenguvajadustele, kaasates nii koolisiseseid kui ka -väliseid partnereid. Uimastiennetuse korraldamise, sh elluviimise ning hindamisega tegeleb töögrupp, kelle tööd juhib üks inimene (edaspidi koordinaator) ning kelle tööd toetab juhtkond.

Protsessi etapid:

1. Juhtkonna heakskiit ja töögrupi moodustamine – tõhusa uimastiennetustegevuse eelduseks koolis on juhtkonna aktiivne toetus ja panustamine. Esmalt kaasab koordinaator

mõne olemasoleva töögrupi (tervisenõukogu) või moodustab grupi inimestest, kes esindavad eri huvigruppide arvamusi (õpilased, vanemad ja hooldajad, õpetajad, tugiteenus, juhtkond, muud kooli töötajad).

2. Kaardistamine ja eesmärkide seadmine – töögrupp viib läbi olukorra ja koostööpartnerite kaardistamise ning sõnastab kaardistuse tulemustest lähtuvalt kooli uimastiennetuse esialgsed lühi- ja pikaajalised eesmärgid. Järgmisena vaatavad ja arutavad töögrupi liikmed läbi koolis olemasolevad dokumendid ning nendes sisalduvad uimastiennetusala punktid. Seejärel tehakse ettepanekud olemasolevate dokumentide täiendamiseks (sh kooli kodukord) ja järgneva perioodi (näiteks 1 õppeaasta) ennetustegevusteks või koostatakse eraldi uimastiennetustegevuste läbiviimise plaan.

3. Arutelud

- **koolisisese** – järgneb ettepanekute ja ennetustegevuste laiem arutelu kooli töötajate (tugitöötajad, õpetajad, juhtkond jne), õpilaste (nt õpilasesinduse eestvedamisel korraldatud arutelud ja rühmatööd õpilastega) ja vanematega (nt lastevanemate kogu ning hoolekogu eestvedamisel korraldatud arutelud lastevanematega), kes teevad soovi korral oma ettepanekud ja täiendused.
- **kooliväliste partneritega** – seejärel toimub arutelu kohalike partneritega (nt kohalik noorsootöötaja, lastekaitsetöötaja, piirkondlik noorsoopolitseinik jne), kes saavad osaleda oskusteabega nii ennetustöös kui probleemidele lahenduste väljatöötamises.

4. Heakskiitmine ja tutvustamine – arutelude tulemusena täiendatakse ja parandatakse dokumente ning planeeritud ennetustegevusi või kooli ennetustegevuste läbiviimise plaani. Järgnevalt tutvustatakse kaasajastatud kooli kodukorda ja planeeritavaid ennetustegevusi kooli töötajatele, õpilastele, vanematele ja partneritele.

5. Rakendamine – järgneb ühiste kokkulepete igapäevane rakendamine ja ennetustegevuste elluviimine vastavalt tegevusplaanile.

6. Hindamine – teatud intervalli järel peab kooli uimastiennetustöö toimimise vajadustele vastavust hindama (näiteks 1–2 korda aastas). Selleks on hea üle vaadata ja hinnata kooli uimastiennetuse eesmärkide täitmist ja tulemuste saavutatust, läbi vaadata koolis toimunud uimastitega seotud juhtumid ning nende iseloom ja järelhinnata kooli hetkeolukorda. Oluline on jälgida, kas kooli uimastiennetustöö keskendub praegustele probleemsetele teemadele ning kas planeeritud ennetustegevused on aja lõikes edu toonud. Tähtis pole mitte toimunud juhtumite arv, vaid juhtumite sisu ning sellest tulenevad sammud järgnevate juhtumite ennetamiseks ning sekkumistöö tõhusamaks muutmiseks.

3. UIMASTITEGA SEOTUD OLUKORRAD NING NENDE LAHENDAMINE

Uimastiennetustöö paremaks korraldamiseks on koolil oluline kaardistada, millised uimastitega seotud olukorrad või juhtumid neil esinevad. Kaardistamiseks võib koolis kasutada eri viise, näiteks info kogumine õpilastelt, kooli töötajatelt, lastevanematelt ja kohalikelt partneritelt (noorsoopolitseinik, lastekaitsetöötaja) või uimastitega seotud juhtumite ülesmärkimine perioodiliselt või jooksvalt.

Uimastitega seotud olukorrad on alati tundlikud ning võivad põhjustada ebameeldivusi kõigile seotud isikutele. Lahendamisel on esikohal õpilaste ja koolitöötajate turvalisus ning heaolu. Õpilasele tuleb selgitada tema õigusi ja teostatavate toimingute eesmärgid talle arusaadaval moel, arvestades tema iga, küpsust ja teadmisi.

Tulemuslik sekkumine seob vajadustele vastavalt kooli tugiteenused, sotsiaalhoolekande, lastekaitsega tegelevad ametid ja organisatsioonid, alaealiste komisjonid jm organisatsioonid. Olukorra lahendamisel on soovitatav kasutada nii tugimeetmeid kui ka mõjutusmeetmeid.

Uimastitarvitajaks võib olla ka lapsevanem, hooldaja või kooli töötaja. Kool peab paika panema meetmed, mida rakendatakse täiskasvanupoolse uimasti tarvitamise, edasi andmise või müümise korral. Rakendatavate meetmete eesmärgiks on kooli õpilaste ja töötajate turvalisus ja heaolu.

Kooli töötajal on õigus uimastitega seotud olukordade lahendamisse kaasata koordinaator ning vajadusel kooli tervishoiutöötaja. Kooli töötajad ei pea uimastitega seotud juhtumitega üksi tegelema – neil on õigus vajadustele vastavale toele ja nõustamisele kooli juhtkonna ning teiste kooli töötajate poolt. Kooli juhtkonnal on omakorda õigus kohaliku omavalitsuse abile ja toele uimastiennetuslike tegevuste elluviimiseks ning uimastitega seotud juhtumite lahendamiseks. Juhtumite eduka lahendamise tagab eri osapoolte vaheline järjepidev koostöö.

3.1 Uimastitega seotud juhtumi lahendamine

Kool esmase lahendajana

Sellele, kuidas lahendada koolis uimastitega seotud juhtumeid, seab raamid põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (PGS). PGS § 44 kohaselt peab kool tagama õpilase koolis viibimise ajal tema vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise kaitse. Õpilaste ja kooli töötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavate olukordade ennetamise, neile reageerimise, juhtumitest teavitamise ning nende juhtumite lahendamise kord sätestatakse kooli kodukorras (PGS § 68). Selliste juhtumite alla kuuluvad ka õpilaste kokkupuuted alkoholi, tubaka ja narkootiliste ainetega. Kooli kodukorral on väga tähtis roll kõigi koolis esinevate probleemide ja juhtumite lahendamisel ning seetõttu tasub panustada hea ja põhjaliku kodukorra kirjutamisse. Mida täpsemalt ja selgemalt on kooli kodukorras määratletud reeglid, seda suurem on osapoolte teadlikkus ootustest ja oskus olukordi lahendada.

PGS § 58 sätestab, milliseid tugi- ja mõjutusmeetmeid võib õpilase suhtes rakendada eesmärgiga mõjutada õpilasi kooli kodukorra kohaselt käituma ja teistest lugu pidama ning ennetada turvalisust ohustavate olukordade tekkimist koolis. Rakendatavad meetmed peavad olema põhjendatud, asjakohased ja proportsionaalsed. Enne tugi- või mõjutusmeetme määramist kuulatakse ära õpilase selgitused ja põhjendatakse õpilasele tugi- või mõjutusmeetme valikut.

Kooli hoiule antud esemed hoiustatakse ja need tagastatakse kooli kodukorras sätestatud korras.

Samuti võib kool PGS § 44 lõikest 7 tulenevalt piirata õpilase liikumisvabadust. Nimetatud sätte kohaselt võib kool õpilaste ja koolitöötajate turvalisuse ning piiratud teovõimega õpilaste üle järelevalve tagamiseks kontrollida kooli hoonest või territooriumilt sisse- ja väljaliikumist ning piirata statsionaarses õppes põhiharidust omandava piiratud teovõimega õpilase koolimajast või territooriumilt väljaliikumist.

Kõiki eeltoodud sätteid arvestades peaks kool esmatasandil ise püüdma juhtumit lahendada koostöös koolipsühholoogi või sotsiaalpedagoogi ning õpilase vanematega.

3.2 Millal pöörduda politsei poole?

Tõsiste juhtumite korral tuleb pöörduda politsei poole. Seejuures peab kool ise hindama juhtumi raskust, võttes arvesse õpilase vanust ning varasemat käitumist (kas tegemist oli esmakordse rikkumisega). Kahtluse korral peaks pigem politseile teatama kui teatamata jätma. Võimalik on ka enne teatamist noorsoopolitseiga konsulteerida, kes juba ise oma kogemuste baasil oskab anda soovitusi ning valida asjakohane reageering.

Kui tegemist on alkoholi või narkojoobega, siis tuleks politseid kindlasti teavitada, sest ainult politsei saab joobe tuvastada ning joobe tuvastamata jätmisel ei pruugi hiljem võimalik olla juhtumit menetleda ega midagi ette võtta. Politsei- ja piirivalve seaduse § 7²³ järgi on politseil õigus kontrollida isiku organismis alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine esinemist. Sama sätte kohaselt võib joobeseisundi tuvastamise protseduurile allutada alaealise, kellel esinevad ilmsed alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamise tunnused. Joobeseisundi tuvastamiseks võib politsei rakendada isiku suhtes vahetat sundi.

Samuti peab politseid teavitama kõigi narkootiliste ainete seotud rikkumiste puhul, sest need ained on üldjuhul kuritegelikul teel valmistatud või hangitud ning sellistele rikkumistele reageerimine ei lahenda mitte üksnes seda üksikjuhtumit, vaid aitab jälile saada suurematele ja raskematele narkootiliste ainete seotud süütegudele (võrgustikele).

4. MILLEST ALUSTADA?

Uimastiennetusega tegelema hakates tuleb analüüsida olemasolevat olukorda ning seejärel planeerida edasised sammud. Olukorra analüüsil võib läbi mõelda järgmised teemad: milline on hetkeolukord ennetustöö läbiviimisel koolis ning kuidas selle efektiivsust hinnatakse, kuidas lahendatakse uimastitega seotud olukordasid praegu ning kuidas kooliga seotud inimesi teavitatakse ja arendatakse uimastitega seotud teemadel. Järgnevalt on toodud loetelu punktidest, mille üle võiks koolis ühiselt arutleda ning mille põhjal saab täiendada olemasolevaid dokumente või koostada kooli uimastiennetustegevuste läbiviimise plaan.

Ennetustöö koolis:

- Millised praegu ellu viidavad tegevused:
 - toetavad turvalise ja hooliva psühhosotsiaalse keskkonna loomist koolis ja klassiruumis?
 - toetavad õpilaste enesekohaste ja sotsiaalsete oskuste (nt „ei“ ütlemise oskus, toimetulek survega, toimetulek stressiga, probleemilahendusoskus, vaimse tervise

- hoidmise oskus, suhtlemisoskus, enesekehtestamisoskus, sõprussuhete loomise oskus jne) arenemist?
 - kujundavad hoiakuid ja käitumist seoses erisuste arvestamise ja kiusamise ennetusega?
- Kuidas kaasatakse:
 - õpilasi aktiivselt koolielus (ning uimastiennetustöös) osalema ning kuidas neid tunnustatakse aktiivse panuse või hea käitumise eest?
 - lastevanemaid ja hooldajaid uimastiennetustöös osalema?
 - kogukonda uimastiennetustegevustesse (nt info levitamine, õppetöö raames antud ülesanded, õppetööväliste tegevuste ühine planeerimine jne)?
- Kas kool viib läbi laste arengu toetamisele, riskikäitumise põhjuste selgitamisele ja võimalikule ennetamisele, sealhulgas ka uimastitemaatika käsitlemisele suunatud rühmatöid või infotunde lastevanemate seas?
- Milliseid võimalusi pakub kool koostöös kogukonnaga uimastivabaks aja veetmiseks?
- Kuidas toimib praegu varajane märkamine ja sekkumine (kas koolitöötajad teavad, kust abivajavale lapsele abi otsida, kas koolitöötajad oskavad abivajavat last ära tunda, kas koostöö partnerorganisatsioonidega on efektiivne, kuidas saaks kommunikatsiooni partnerorganisatsioonidega edendada)?
- Kas kool pakub oma töötajatele võimalust osaleda täiendkoolitustel uimastiennetuse ning tervisedenduse teemadel (nt tervisedenduse ja tõhusa uimastiennetuse põhimõtted ning võimalused koolis, kodus, kogukonnas; abivajava õpilase märkamine ning abivajavast õpilasest teatamine)?
- Kas koolis esineb uimastitega seotud häbimärgistamist ja tabusid ning kuidas neid vähendada?
- Milliseid tegevusi soovib kool edaspidi rakendada uimastiennetustöö läbiviimiseks (näiteks turvalise ja toetava õhkkonna loomiseks, lastevanemate kaasamiseks, lastevanematele info andmiseks ning nende võimendamiseks, õpilaste sotsiaalsete oskuste arendamiseks, kiusamise ennetamiseks, õpilaste kaasamiseks, kogukonna kaasamiseks, varajase märkamise ja sekkumise tõhustamiseks jne.)?

Uimastitega seotud olukorrad ning nende lahendamine:

- Millised olukorrad kuuluvad koolis uimastitega seotud olukordade loetellu?
- Uimastitega seotud kokkulepped koolis (mida tohib ja mida mitte) ning kuidas sõlmitakse ühiseid kokkuleppeid?
- Kirjeldus kus ning millal kokkulepped kehtivad (kas ka kooli ekskursioonidel, kooli värava taga, õppeväliste ürituste korral; kas need kehtivad ka töötajatele ja teistele koolis viibivatele täiskasvanutele; millistel juhtudel ei kehti).
- Kuidas lahendatakse uimastitega seotud olukordi (kirjeldada täpsemalt, kuidas koolis käitatakse uimastitega seotud olukordades, millised on protseduurireeglid, milliseid mõjutus- ja tugimeetmeid kasutatakse ning kas toimunud juhtumeid ka hiljem läbi arutatakse)?
- Millised on kooli õpilaste, kooli töötajate, kooli juhtkonna ning lastevanemate õigused ja kohustused?
- Millal ja kes kaasab politsei?
- Millal ja kes kontakteerub juhtumis osalenud laste vanematega; kas ja kuidas teavitatakse teisi lastevanemaid?
- Kas ja kuidas teavitatakse teisi kooli töötajaid, millist infot neile antakse (milline uimastitega seotud olukord toimus, mis uimastiga oli tegu, mida öelda õpilastele ning vanematele)?

- Kas ja kuidas teavitatakse teisi kooli õpilasi (millise uimastitega seotud olukorraga on tegu ning mis edasi juhtub; kas tuletatakse meelde kooli uimastialaseid kokkuleppeid)?
- Kas ja kuidas märgitakse üles uimastitega seotud olukordi (pole kohustuslik, aga võib olla abiks)?
- Konfidentsiaalsus ning erandjuhud (nt kui õpilane vajab abi, kui õpilane on ohtlik endale või teistele). Konfidentsiaalsusnõudest tuleb kinni pidada ka teistele õpilastele, lastevanematele ning kooli töötajatele teavet jagades.
- Kas kõik kooli töötajad oskavad vajadusel esmaabi anda? Kui mitte, siis nimekiri inimestest, kes oskavad.
- Kus hoitakse uimasteid, mis on õpilas(t)elt ära võetud?
- Kus hoitakse koolis inhalante (liimid, lakid, värvid) ning kellel on neile ligipääs?

Teavitamine, arendus ning tugiteenused:

- Õpilaste, kooli töötajate ning lastevanemate teavitamine koolis kehtivatest väärtustest, kokkulepetest ning uimastiennetustegevusest (milliseid allikaid kasutatakse teavitamiseks – kooli koduleht, e-kool, kooli ajaleht, märgukiri saadetuna iga õpilase koju, kogunemised, lastevanemate koosolekud jne).
- Kuidas uusi töötajaid ning õpilasi teavitatakse koolis kehtivatest väärtustest, kokkulepetest ning uimastiennetustegevusest?
- Kuidas kooli külastajaid või territooriumil olevaid inimesi teavitatakse koolis kehtivatest kokkulepetest?
- Kuidas tuvastatakse töötajate koolitusvajadused uimastivaldkonnas ning millised võimalused on personali arendamiseks uimastivaldkonnas (kui tihti, kellele võimaldatakse)?
- Kas on olemas võimalused lastevanemate koolitamiseks ja arendamiseks uimastivaldkonnas?
- Millised teenused uimastivaldkonnas on kättesaadavad koolis ning väljaspool kooli õpilastele ning kooli töötajatele?

Hindamine:

- Kooli uimastiennetustegevuse hindamine (milliste näitajate põhjal eesmärkide saavutamist hinnatakse, kui tihti hindamist läbi viiakse).
- Millal ning kuidas materjale täiendatakse või muudetakse (kindlustamaks asjakohasust ja vajadustele vastavust – näiteks iga uimastitega seotud juhtumi järel ja iga kahe aasta tagant)?